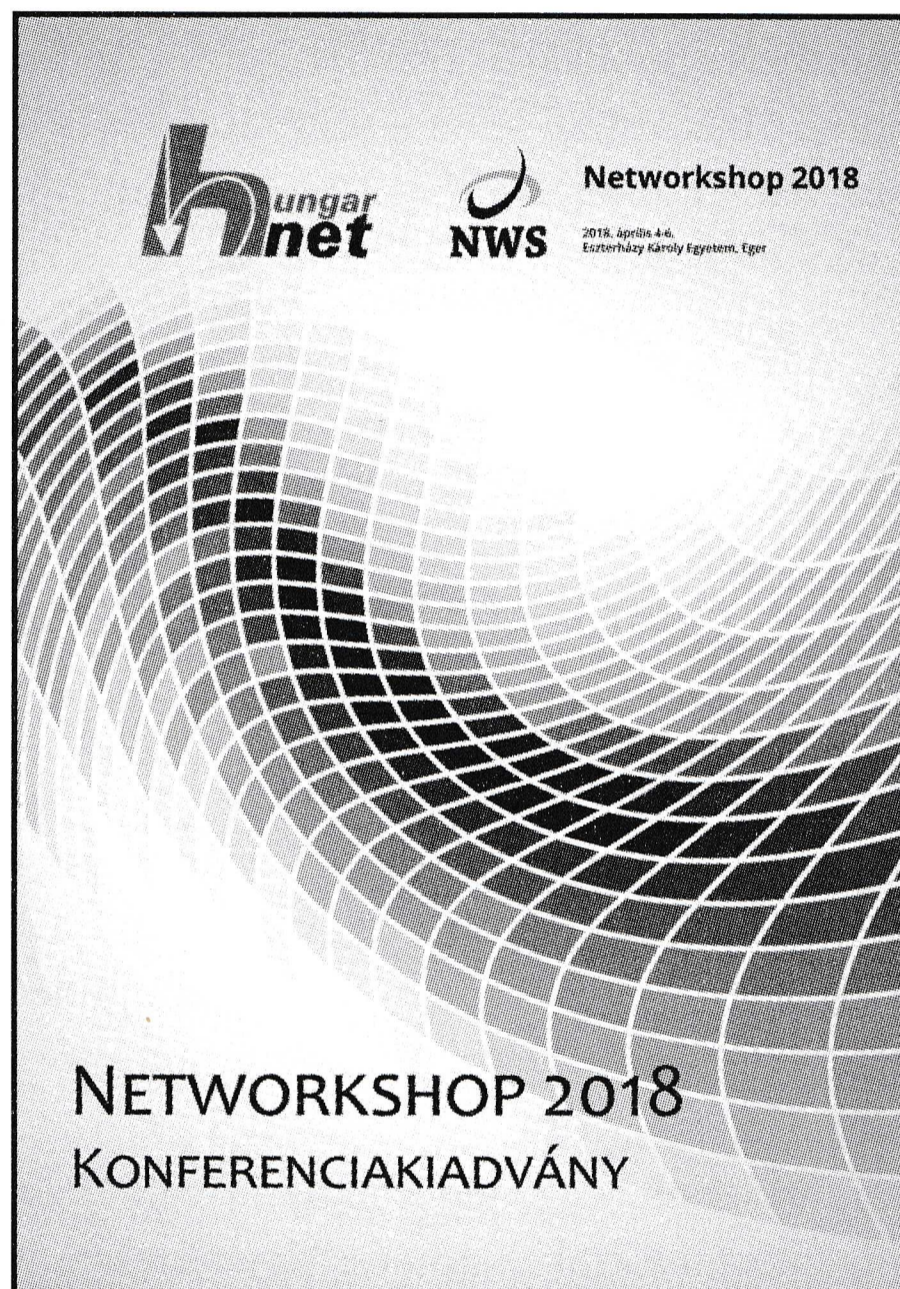

Hernek István

Egy Networkshop konferencia lenyomata

A Networkshop eredetileg a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program (NIIF), a Hungarnet Egyesület és a Magyar Internet Társaság által közösen szervezett több napos konferenciasorozat, amelyet manapság a Hungarnet, az NIIF-et magába olvasztó KIFÜ asszisztenciája mellett, szponzori támogatásokkal rendez meg. A rangos eseményen minden évben több száz hazai felsőoktatási hálózati szakember vesz részt. A konferencia 1992-es első megrendezése óta minden alkalommal más városban találkoznak a szakterület kutatói, fejlesztői, a gyártók és maguk a felhasználók is.

A konferenciaszervezők kezdettől fogva törekedtek arra, hogy a kerekasztal-beszélgetések, előadások, plenáris ülések az utókor számára megfelelően dokumentálva legyenek. A videófelvételek jelentős része elérhető a Videotóriumban, illetve tartalmi kivonatok, esetenként cikként megírt szövegek is jelentek már meg korábban CD-n vagy

füzetben. Ennek az esetlegességnek igyekeznek jelen konferenciakiadvány gátat szabni, és ezentúl az előadásokat egységesen, cikk formában megjelentetni, szakmai bírálatokkal javítva, DOI azonosítókkal ellátva és az MTMT-ben is regisztrálva. A kötet szerkesztői a Networkshopok haladó szellemiségéhez méltó modern megvalósítást választottak, az MTA Könyvtár és Információs Központ által biztosított *Open Conference Systems* (OCS) felületet.

A teljesen ingyenes OCS az itthon is egyre szélesebb körben alkalmazott Open Journal System folyóirat-platform egyik testvére, mindkettő a kanadai Brit Columbia Egyetem Public Knowledge Project (PKP) keretei között jött létre. A PKP igyekeznek elősegíteni a tudományos kutatások nyilvános, online megjelenését, a tudásmegosztást internetes környezetben, ezzel is törekedve arra, hogy növekedjen a kutatások hatása a döntéshozók, a tanárok és általában az állampolgárok mindennapi életére vonatkozóan. Ezért hozták létre az OCS-t, egy olyan internetes publikálási eszközt, amivel egy tudományos konferencia teljes körű hálózati jelenlétét biztosítani lehet a szervezés kezdeti lépéseitől, egészen az utóéletéig. Létrehozhatjuk vele a konferencia honlapját, kiküldhetjük az előadásfelkérőket, regisztrálhatjuk a résztvevőket, fogadhatjuk vele az összes dokumentációt, illetve különböző hozzáférési jogosultságokat adhatunk ki a szerzőknek saját anyagaik szerkesztésére. Legvégül pedig kereshető formában tehetjük vele elérhetővé a konferenciánk komplett anyagát. A szoftver először az ezredfordulón jelent meg, jelenleg a 2.0-ás verzióánál tart.

A kizárólag elektronikus formában elérhető konferenciakiadvány a 2018. április 4. és 6. között Egerben, az Eszterházy Károly Egyetemen tartott Networkshop konferencia előadásainak cikkesített változatait tartalmazza. Két jól elkülönülő részből áll. Az első a *Hálózatbiztonság, hálózatmenedzsment, azonosító rendszerek* címet viseli, és két cikket tartalmaz, míg a második rész *Tartalomszolgáltatások: könyvtárak, levéltárak, múzeumok* címmel 12 cikket jegyez. Ennél nyilvánvalóan sokkal több előadás hangzott el a háromnapos eseményen, de első ízben ennyi előadó vállalta, hogy cikk formájába önti az általa elmondottakat. Ha a kiadvány összeállításából tradíció válik, a későbbiekben bizonyára többen élnek majd a publikálási lehetőséggel, sőt akár már a prezentációra való felkészülés során kalkulálhatnak vele az előadók.

Mai hibridizálódó könyvtáraink exponenciálisan bővülő feladat- és szerepkörének gondolatisága szépen végigköveti a cikkek zömét. Nevezetesen, hogy a már régóta nem szigorúan vett hagyományos könyvtári funkciók továbbiakkal bővülnek, és a modern könyvtári hálózattal szemben támasztott új elvárásokra reagálniuk kell. Így kerülhet a könyvtárak palettájára a tananyagmegőrzés, az e-learning, vagy a webarchiválás szervezett kidolgozása, és így valósulhat meg könyvtárakon keresztül a digitális felhasználóképzés, a kutatási eredmények újrahasznosíthatósága, vagy a közösségi tartalomfejlesztés. Ezek közül a cikkek közül szeretnék kiemelni a teljesség igénye nélkül néhányat.

Drótos László és Németh Márton, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) munkatársainak írása – *A webarchiválás oktatása* (31. p.) – több aspektusból is szemlélteti a terület lehetőségeit. Elsőként a NetLab szemináriumáról és tanulságairól számol be. Ez a dániai kutatócsoport két éve nyújt internetarchiválással foglalkozó online kurzusokat. Az angol nyelvű képzést mindig az aktuális jelentkezők igényeire szabják. A beszámoló alapján a legnagyobb előnye a szakma külföldi képviselőivel folytatott diskurzus, illetve a kölcsönös tapasztalatcsere lehetősége.

A folytatásban a szerzők az IIPC, az internet archiválással foglalkozó szervezeteket tömörítő konzorcium tevékenységét ismertetik, ami a webarchiválási technológiák és módszerek fejlesztését és propagálását tűzte ki célul. Nemrégiben készült felmérésükből kiderül, hogy milyen keretek között, milyen intézmények, milyen szakemberei foglalkoznak jelenleg webarchiválással a világ különböző pontjain. A megkérdezettek közül sokan csak nemrég kezdtek el webarchiválással foglalkozni, és a szervezett oktatási tevékenységek hiányából adódóan online forrásokra támaszkodnak. Gyakoriak az informális, workshop jellegű szerveződések, ugyanakkor a válaszadók többsége igényelné a további képzési lehetőségeket.

A befejezésben épp ennek a szervezett hazai oktatásnak a megvalósítási terveiről olvashatunk. Az OSZK országos könyvtári rendszert megújító programjának egyik 30 órás, kifejezetten a közgyűjteményi szakembereket megcélzó képzésén a résztvevők elsajátíthatják majd az internetarchiválási alapokat. Megismerhetik a teljes munkafolyamatot: a webaratáshoz elérhető szoftvereket, az archiválás és válogatás lehetőségeit, a hosszú távú megőrzés szempontjait.

Nagy Gyula írása – *A könyvtárak szerepe a digitális és elektronikus tananyagok archiválásában* (91. p.) – az elektronikus tartalmak már egy jóval kisebb szeletének archiválási kérdéseit járja körül, egészen pontosan a felsőoktatási intézményekben keletkező tananyagokét. Rögtön az elején kiderül, hogy a legnagyobb problémát a hosszú távon fenntartható megőrzési eljárásrend és keretrendszer kidolgozására a formátumok sokfélesége jelenti. Ráadásul az archiválás útjának kimunkálása és az általa felvetett kérdések részben azonosak az internetarchiválás kapcsán megválaszolandókkal.

Nagy cikkéből megtudjuk, hogy a Szegedi Tudományegyetem (SZTE) Klebelsberg Kuno Könyvtárának erre adott válasza az SZTE Elektronikus Tananyag Archívum létrehozása volt, azzal az elsődleges céllal, hogy az egyetemen belül biztosítsa a közpénzből, munkaidőben vagy pályázati forrásból előállított tananyagok időtálló archiválását. Az archívum a könyvtár repozitóriumainak sorába illeszkedik, ami nem csupán a vegyes fájltypusokra jelent megoldást, de lehetővé teszi a teljes szövegű keresést és indexelést is, ha a dokumentumtípus lehetővé teszi. A nagyobb láthatóságért a könyvtári dokumentumnak minősülő anyagokat a könyvtár online katalógusában is tükröztetik, az EPrints alapú rendszer pedig az egyedi és a tömeges adatbetöltést is lehetővé teszi.

A kiadvány másik témába vágó írását Somogyi Aliz és Szendi Attila, a Miskolci Egyetem Könyvtár, Levéltár, Múzeum munkatársai jegyzik, *E-learning rendszerek a Miskolci Egyetemen és a könyvtári szolgáltatásokban* címmel. Arról számolnak be, hogy a hagyományos könyvtári feladatok mellett ők már a gyakorlatban is foglalkoznak e-learning szolgáltatással. Kurzusaik között vannak teljesen nyíltak és csak egyetemi berkeken belül hozzáférhetőek is. 2015-ben hozták létre a MeMOOC-ot, a Miskolci Egyetem Online Képzési Központját az amerikai egyetemek gyakorlatának mintájára. A mostanra teljes egészében Moodle alapokon nyugvó keretrendszerben a könyvtárosok adminisztrátori feladatokat látnak el. A zárt kurzusok az egyetem összes karának tudományterületét lefedik, míg a szabadon hozzáférhetőek leginkább informatikai jellegűek. A nyílt portálnak jelenleg hétezer, a zártnak hatezer felhasználója összesen 300 kurzus közül válogathat. A mérnökinformatikus alapképzésnél még kreditbeszámításra is lehetőség van egyes tárgyak esetében.

Kiss Márta és Szűcs Judit beszámolójukban – *Kölcsönözz ki egy könyvtárost! Új szolgáltatás szakdolgozóknak a Klebelsberg Könyvtárban* (64. p.) – már egy frontvonalas felhasználóképzés-

ről írnak a szegedi könyvtár szolgáltatási palettájáról, ellenben a hallgatóknak bemutatott források és lehetőségek többsége itt is elektronikus. Leírják, hogy jóllehet a szaktájékoztatás a könyvtári alapszolgáltatások része mióta csak világ a világ, viszont abban újat tudtak nyújtani, hogy modern köntösben újradefiniálták, és éltek a modern tájékoztatási eszközök adta lehetőségekkel, megsokszorozva ezzel a szolgáltatással elért hallgatók számát. Egy komplett honlapot készítettek a szolgáltatásnak, ahol a szakdolgozatírás legfontosabb lépéseitől kezdve, az általános és tudományterület-specifikus forrásgyűjteményeken keresztül, egészen a „könyvtároskölcsonzó” időpontfoglalóig mindent megtalálnak a megmérettetés előtt álló hallgatók. A plakátok, szóróanyagok, kampányvideók és népszerűsítő nyílt napok mellett, elsősorban a könyvtáros kollégák szakmai felkészültsége teszi sikeressé a projektet – egy klasszikus szolgáltatást, reformköntösben.

Fodor János, az Eötvös Lorand Tudományegyetem (ELTE) Könyvtár- és Információtudományi Intézet munkatársának cikke – *Az érdeklődés hullámai. A könyvtáros új szereplehetősége a közreadás és a példamutatás között* (43. p.) – az önkéntesek bevonásának lehetőségeire, a közösségi projektmenedzsment gyakorlati megvalósítására szolgál jó példával.

A szerző szerint a könyvtárak digitális gyűjteményeinek online jelenléte, a közösségi médiafelületeken való megjelenése elenyésző, az ezzel mégis kísérletező könyvtárak stratégiája nélkülözi a koncepciót. Legtöbb esetben az oldalakat kezelő könyvtárosok személyes ízlését tükrözik a feltöltött és megosztott tartalmak. Emellett a gyűjtemények iránti érdeklődés felkeltése éppúgy a könyvtáros feladata kell legyen, mint maga a digitalizálás, a gyűjteménybe rendezés és a szolgáltatás biztosítása. A szerzőt idézve: „Szükséges a kreatív, közvetítő magatartás és az ezt lehetővé tevő kompetenciák fejlesztése.”

Az ELTE egyetemi könyvtárosképzésének tartalomszolgáltatási műhelyében érdekes kísérleti projektekkel igyekeznek a diákság digitális kompetenciáit fejleszteni, ami legtöbb esetben képgyűjtemények, kor- és helytörténeti értékű dokumentumok közreadását, és hirdetési kampányok részmunkafolyamatait jelenti. A könyvtár szakos hallgatók mellett más tanszékek önkéntes diákjait is bevonják a projektekbe, amelyeket részvételi idejükhez igazítva rövidebb részfolyamatokra bontanak. Nemrég fejeződött be egy ilyen projekt, a *Hullámfürdő záróra előtt*, amelynek keretében Pusztai Sándor, a Gellért fürdő egykori úszómesterének a II. világháború előtti évtizedekben készített több mint 600 fényképét rendezték digitális gyűjteménnyé. A hallgatók háttérkutatásokat végeztek, közösségi médiában megosztható kampányokat dolgoztak ki, és blogot vezettek a képeken látható híres személyek azonosításának dokumentálására, amelybe már a korszakot kutató oktatókat is bevontak. A beszámoló zárszava optimista kicsengésű: hiába fogják a hagyományos könyvtári és levéltári munkafolyamatok egy részét a jövőben algoritmusok helyettesíteni, mert a felhasználók és a gyűjtemények sokfélesége sokrétű szakmai háttértudást, személyi közvetítést és kreatív szerepvállalást követel meg.

Nagy Andor arról számol be *Digitális tartalmak könyvtári felhasználása. A Cselekvő Közösségek Wiki fejlesztése az Országos Széchényi Könyvtárban* (84. p.) című cikkében, hogy a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. és az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” néven futó közös projektjének keretében létrehozták Magyarország első közösségekkel és azok fejlesztésével foglalkozó wikijét, vagyis közösségi enciklopédiáját. A WordPress alapokra fejlesztett online enciklopédia szócikkeinek alapját a projekt módszertani kézikönyvei adják, érdekessége viszont, hogy a projektben résztvevő szakemberek mellett

regisztrációt követően bárki szabadon szerkesztheti. A Wikipédiához hasonlóan itt is visszakövethetőek az eredeti szócikkek, ugyanis a szabadon szerkeszthető változat mellett mindig létrejön egy másolat az eredeti lektoráltról is. Külön dicséretre méltó, hogy akadálymentesség tekintetében emelt szintű kritériumoknak (a W3C konzorcium három szintje közül a második) megfelelően készítették el az oldalt. A látogatottság 2018-ban megugrotta a négyezret, és a visszakereshetőség maximális biztosítása érdekében havi rendszerességgel aratják, majd archiválják is az oldalt.

A kiadvány nem csak lehetőséget biztosít a Networkshop konferenciák előadóinak az előszóban már bejáratott prezentációjuk írásos, lektorált publikálására, de az értő szakmai közönség érdeklődésére is legalább annyira számot tarthat. Bízom benne, hogy egy újabb mérföldkövet, egy leendő tradíciót köszönhetünk a konferenciasorozat történelmében, a jövő előadóit pedig a magam részéről arra biztatom, hogy bátran vessék „papírra” azokat a szavakat, amiket már egyszer úgyis megformáltak. Belső információk szerint a készülőben lévő 2019-es kötet már most dupla ekkorának ígérkezik.

Networkshop 2018 konferenciakiadvány / szerk. Tick József, Kokas Károly, Holl András, Budapest : HUNGARNET Egyesület : MTA Könyvtár és Információs Központ, 2018. - 103. p. : ill.

A dokumentum az alábbi linken érhető el:

<http://ocs.mtak.hu/index.php/nws/2018/schedConf/presentations>

Őrizzük meg közösen a magyar webet!

Az Országos Széchényi Könyvtár kísérleti webarchívuma továbbra is várja az archiválásra, hosszú távú megőrzésre érdemes magyar vagy magyar vonatkozású külföldi webhelyeket. Ha valaki saját webhelyet ajánl és szeretné azt, hogy az archivált példányok a nyilvános gyűjteménybe is bekerüljenek, azzal szerződést kötnek, amely szabályozza a felhasználás módját. Mivel a közösségi média (pl. Facebook, Twitter, Instagram, YouTube) tömeges archiválása még nem megoldott, ezért elsősorban „hagyományos” honlapok, blogok, e-folyóiratok, virtuális kiállítások stb. címeit várják, lehetőleg olyanokat, amelyek kevésbé ismertek, de értékes tartalom van rajtuk és nem csak 1-2 oldalból állnak.

Az űrlap az alábbi címen érhető el:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfuJ9eOaDws832cp_vmmCVb6oqNaDKkt3selfFWEaSyZeqJJA/viewform

További információ a mia@mek.oszk.hu címen kérhető.

(Forrás: <http://mekosztaly.oszk.hu/mia/>)